

Koray Çalışkan

koray.caliskan@radikal.com.tr

Giyimleri birbirine benzeyen iki şık burjuva erkek iki zıt fikri savundu. Sonunda ikisi de gülümsüyordu. Şalakani, Türkiyeli laiklerin İran korkusunu ve şarkiyatçı ruhlarını çok iyi temsil eden bir örnekle tartıştığı için; Özkök ise daha önce hiç dinlemediği bir Mısır'ı, bu kadar iyi bilen bir akademisyenle tartıştığı için memnundu.

NEDEN?

Mısır Devrimi'ni Tahrir'den Radikal için anlatan Amr Şalakani, bir yazısında "cumayı kılıp eyleme gittiğini" yazmıştı. Ertuğrul Özkök de buna cevaben 3 Şubat 2011 Hürriyet yazısında çok tartışılacak bir şey söyledi: "...en aydın geçinenin bile bu zihniyetle başladığı bir hareket nereye gider çok merak ediyorum... Çünkü camiden demokrasiye giden yolun son durağı belli değil. Orası demokrasi midir, değil midir hep birlikte göreceğiz. Cami koalisyonu, İran'ın laik ve solcu insanları için hüsrarla bitti. Mısır'da inşallah yürür ve bu ülkenin yoksul halkı, hak ettiği demokrasiye kavuşur... Siyasi İslam'ınki "ihtiras tramvayı" mı, yoksa "demokrasi treni mi" konuşalım." Şalakani hemen ertesi gün Özkök'e cevap vermiş ve Özkök'ün İslam, demokrasi ve siyasi dönüşüm hakkındaki görüşlerini eleştirmişti. Polemiğin üzerinden bir yıldan fazla zaman geçti. Mısır'da siyasi İslam yeni çehresini gösterdi, Şalakani son gelişmeleri "Mısır İslami ve askeri faşizm arasında kalmış bir ülkeye dönüştü" diye özetledi. Kim haklı çıktı? Görüşleri değişti mi? Pazartesi günü buluştular, konuştular. Onları dinledim, bu ilginç karşılaşmayı özetledim. Pazartesi öğlen herkese yakın bir restoranda buluştuk. Giyimleri birbirine benzeyen iki şık burjuva erkek, iki zıt fikrin savunucusu olmuştu. Önce aralarındaki farkı ve neler yazdıklarını anımsattım. Sonra da Şalakani'ye sordum. Son yazısında "İslamcıların demokrasiye değil, ülkeyi faşizan bir sisteme götürdüğünü" yazdığını anımsattım. "Özkök haklı mı çıktı?" diye sorumu bitirdim. Özkök araya girdi. Şalakani'yi ilk savunan o oldu. "Ortadoğu'da kimse tamamen haklı ya da tamamen haksız olamaz. Bölgeyi ve dünyadaki yeni gelişmeleri anlayacak araçları birer birer kaybettiğimiz günlerden geçiyoruz. Ondan bunu kim haklı kim değil diye konuşmamalı" diyerek yeni okuduğu bir kitabı gösterdi. İkisi de mükemmel Fransızca konuşuyorlardı. Ben daha iyi anlayayım diye yine aynı akıcılıkta İngilizce devam ettiler. Arada bir sözcüğün İngilizcesini anımsayamayınca dönüp bana soruyorlardı. İngilizcesini anımsayamadıkları sözcüğün genelde aslen Arapça olduğunu sonradan fark edip gülerek...

Şalakani siyasi İslam ve demokrasi arasındaki ilişkinin onun için hâlâ aynı olduğunu söyleyerek söze başladı. "Demokrasi ile liberalizmi karıştırmayalım. Camiden her şey çıkar. Demokrasi, faşizm... Sonuçta cami aslında insanların gittiği, oturduğu, konuştuğu yer. Siyasi İslam'dan bahsediyorsak ondan da demokrasi çıkar. Ama liberalizm çıkmaz. En azından Mısır'ın şimdiki İslamcılarını Müslüman Kardeşler ve Selefiler'den çıkamaz" dedi.

Şeriat tartışması zor geçti

Özkök konuyu şeriata getirdi. Kendinden gayet emin, "şeriattan demokratik teamüllerin çıkamayacağını" söyledi. Bir iki örnekle de pozisyonunu netleştirdi. Şalakani'ye baktım. Bize gülümsüyordu. Özkök'ten ayrıldıktan sonra, "Neredeyse her konuda farklı düşünüyorsunuz Özkök'le, mesele şeriat olunca aynı kendinden emin ifadeyi yüzünüzde görüyorum. Şeriat korkusu yüzünüze aynı ifadeyi veriyor" diye takılacaktı.

Şöyle devam etti: "Şeriat o kadar korkulacak bir şey değil. Dini temelli kuralların tamamı insani

yorumlarla ehlileştirilir. Avukatların elinde birbirinden farklı yorumlarla eğilip bükülür, ayrıştırılır.” Şalakani’ye göre Mısır’da şeriatı bir parça tartışmak zorunluluk. Çünkü özel hukuk şer’i kurallarla yoğrulmuş durumda.

Ona göre bu durum Mısır’daki demokratikleşme için bir engel teşkil etmiyor. Siyasi İslam için söylediğini şeriat için de anlatıyor. Önemli olan demokrasinin minimal tanımının, şer’i olsun medeni olsun, her hukuk türünün içinde işletilebilmesi. Özkök’e bakıyorum. Hiç ikna olmuyor. Ben de.

Şalakani şeriatçı olan Müslüman Kardeşler’den bir örnek veriyor. Seçim kampanyalarının tamamına yakını liberal prensipler üzerinden şekillendirdiklerini, insan hak ve özgürlüklerine vurgu yaptıklarını, demokrasinin önemini şer’i hükümler dışında bir çerçeveye anlattıklarını söylüyor.

Özkök’e göre bu takıyye. Şalakani de daha önce İslami faşizm yazısında söylediklerini anımsatıyor. Şalakani şöyle cevap veriyor: “Bu tip bir savrulmuş yaşayabilirler. Ancak demokrasi içinde tartıştıkları sürece aslında demokratlaşacaklardır.” Özkök “Ya Selefilere?” diye soruyor. “Onlar bile 5 ay önceki Selefilere değil, değişiyorlar, geri adım atmaya öğreniyorlar, siyaseti ve koalisyon kurmayı talim ediyorlar. Unutmayın, 60 yıldır siyaset yapmayan, siyaset konuşmayan bir toplumdan bahsediyoruz”.

Özkök doğrudan soruyor: “Mısır’a şeriat gelecek mi?” Şalakani, Özkök gibi Türkiyeli laiklerin hem ideolojik hem life style hassasiyetlerini iyi biliyor. “Mısır İran olmayacak, merak etmeyin” diyor. Ama ikna etmesi zor.

Erdoğan ‘Ateistlere bile’ dedi

İki argümanı önemli. Öncelikle Türkiye ve Mısır arasındaki farkları anlatıyor. Başbakan Erdoğan’ın Mısır gezisi sırasında verdiği yemeği anlatıyor. Erdoğan, Türkiye’deki demokrasinin neden laiklikle doğrudan bağlantısı olduğunu anlatmış. Buna kimse şaşırmamış. Ama insanları şoke eden başka bir şey olmuş. Erdoğan, “Biz herkese aynı mesafede durmalı, herkese aynı saygıyla yaklaşmalıyız” demiş. Çeviri simultane olmadığı için arada durup, çevirmenin Arapçaya çevirmesini bekliyormuş. “Hıristiyanlara, Müslümanlara” deyip durmuş. Sonra cümlesine devam etmiş ve “Ateistlere de” diye cümlesini sürdürdüğü sırada, önce çevirmen bir ara duraksamış, Türkçe ateist lafını duyup anlayan Mısırlıların bir bölümü donmuş kalmış. Çevirmen devam edip bir de Arapça “mülhid” yani ateist deyiverince, odada gerçek bir şok yaşanmış.

Şalakani şöyle devam etti: “Bizim İslamcılarımız daha ateist lafını ağızına alamıyor. Bu nedenle farklı bir ülkeden bahsettiğimizi unutmayın. Sizin siyasi İslam’dan gelen Başbakanınızı ağızı açık, şoka girip dinliyorlar. Sonra da aralarında ateist bile dedi diyorlar.” Ancak soruya yanıt vermemişti. Soruyu anımsattım. Sabırlı olmamı istedi. Bir Mısırlıyla bir Türk’ü ayıran ilk şey nedir diye sorsanız, bizim sabırsızlığımız derdim. Sabrettik dinledik.

İslam değişiyor, dikkat etmiyorsunuz

Şalakani iki noktada önemli bir değişimden söz etti. Öncelikle İslam’ın artık kimsenin tekelinde olmadığını, daha İslami bir ülkeden değil, daha fazla ve farklı İslam yorumunun siyasileştiği bir ülkeden bahsettimizi anlattı. Ona göre Mübarek, Müslüman Kardeşler’i düşmanlaştırırken, siyasi İslam’ı onların tekeline vererek İhvan’ı güçlendirmişti. Şimdi ise birbiriyle çelişen birçok İslam anlayışının çıktığını, yorumlar açısından da bu çeşitlilikten demokratik teamüllerin gelişebileceğini, meselenin İslam’dan değil, siyasetin derinleşip çeşitlenmesi perspektifinden anlaşılması gerektiğini söyledi. Örneği ilginçti. Kimsenin beklemediği sol koalisyon adayı Sabbahi’nin İslami bir retoriği de kullanarak insan hakları ve sosyal demokrasi temelli bir kampanya yürüttüğünü ve ülkede üçüncü gelmesini bırakın, İhvan’ın oy deposu İskenderiye’de bile olağanüstü bir başarı kazandığını anlattı.

İkinci örneği ise dışarıdan pek bilinmeyen ama Mısır içinde çok önemli olan, ülkede gizli ve açık

milyonlarca müridi olan Sufiliğin siyasi İslam'ı nasıl toleranslı bir alana çektiği üzerineydi. Şalakani'ye göre Sufiler, İhvan ve Selefilere uzak duruyor, Mısır'ın kılcal damarlarına sinmiş ve insanı her şeyden üstün tutan görüşleriyle koyu şeriatçı gelişmelere karşı bir sigorta işlevi görüyordu. Siyasi İslam ve demokrasi ilişkisini bu karmaşık toplumsal dokuyu görmeden tartışmanın yanıltıcı olacağını ekliyor, kendisinin de cumaya gittiğini, inançlı olduğunu söyleyerek sözlerini bitirip, şarabına uzanıyordu. Özkök bu noktadan sonra konunun üzerine gitmedi.

Bu nasıl Türkiye, İsrail gibisiniz!

Konuşma daha sonra Türkiye üzerine devam etti. Şalakani "Hayatımda hiçbir yerde bu kadar çok bayrak görmedim" dedi. Restoranın karşısındaki tepede devasa bir bayrak dalgalanıyordu. "Galiba bu noktada en çok İsrail'e benziyorsunuz. ABD de öyle gerçi" diye sözlerine devam etti. Daha sonra da BM Uluslararası Adalet Divanı'nın 300 bin Darfurluyu katletmekten sorumlu olduğunu kanıtladığı ve tutuklama kararı verdiği Sudan Cumhurbaşkanı Ömer El Beşir'in Türkiye'de resmi törenle karşılandığını öğrendiğinde şoka girdiğini anlattı.

Şalakani'ye göre Mısır'daki Selefilere dahi saygı göstermediği, ülkelerine kabul etmeyecekleri El Beşir'in burada böyle ihtimam görmesi akla hayale sığmazdı. Daha sonra Ak Parti İstanbul İl Kongresi'nin fotoğraflarına bakıldı. Şalakani ona da çok şaşırdı. Atatürk'ün putlaştırılmasının sakıncaları konuşulurken, Ak Parti bunu eleştirirken nasıl oluyor da "Erdoğan putu yaratıyor bu maketlerle" diye sordu.

Zaman geçmiş, üç saat su gibi akmıştı. Kalkarken Özkök, Freud'u gülümsetecek bir dil sürçmesiyle "Tahran'a bugün dönüyordun değil mi?" diye sordu. Türkiyeli laiklerin İran korkusunu ve şarkiyatçı ruhlarını bu kadar güzel anlatacak bir örneğe kavuştuğu için Şalakani, daha önce dinlemediği bir Mısır'ı, ülkeyi en iyi anlayan bir akademisyenle tartıştığı için Özkök gülümsüyordu... Ayrılırken Özkök uyarıyı ihmal etmedi: "Dikkat et, İslamcılar önce hukuku yok eder!" Şalakani devam etti: "Ve elbette adalet adına..."

AMR ŞALAKANI

Camiden her şey çıkar. Demokrasi, faşizm... Sonuçta cami aslında insanların gittiği, oturduğu, konuştuğu yer. Siyasi İslam'dan da demokrasi çıkar...

ERTUĞRUL ÖZKÖK

Şeriatın demokratik teamüller çıkmaz... Camiden demokrasiye giden yolun son durağı belli değil...

AMR ŞALAKANI

Şeriat o kadar korkulacak bir şey değil. Dini temelli kuralların tamamı insani yorumlarla ehlileştirilir...